

جمهوری اسلامی ایران
مرکز ملی فضای مجازی
پژوهشگاه فضای مجازی

مطالعات اسلام
فضای مجازی

خبرنامه اسلام و فضای مجازی

شماره هفتم
مهر و آبان ۱۴۰۰

دفتر مطالعات اسلامی و ارتباطات حوزوی
پژوهشگاه فضای مجازی

三
圖
三

مرکز ملی فضای مجازی
پژوهشگاه فضای مجازی
دفتر مطالعات اسلامی و ارتباطات حوزوی

خبرنامه

اسلام و فضای مجازی

شماره هفتم

مهر و آبان 1400

مستدعی است انتقادات، پیشنهادات و اخبار خود را به یکی از

روش‌های ذیل ارسال فرمایید:

تماس: ۰۲۵۳۲۹۴۲۳۱۲

نشانی: قم، خیابان شهید صدوقی، خیابان فردوسی، بعد از تقاطع

شهید حسن پور، ساختمان نعیم، کدپستی: ۳۷۱۳۱۶۶۷۰۵

  @oisc_majazi

دفتر مطالعات اسلامی و ارتباطات حوزوی پژوهشگاه فضای مجازی

فهرست

۶	.....رهنمود
۱۰	.....اخبار حوزه و فضای مجازی
۳۲	.....اخبار اسلام و فضای مجازی در کشور
۴۰	.....اخبار اسلام و فضای مجازی در جهان
۴۹	.....اخبار دفتر مطالعات اسلامی و ارتباطات حوزوی

مقدمه

رویدادهای فناوریانه به‌ویژه در حوزه فضای مجازی، برآمده از تفکری است که آن را ایجاد و هدایت کرده است. اگرچه شناخت صحیح و دقیق فضای مجازی در تمامی ابعاد سیاسی، اقتصادی، امنیتی و... به‌منظور سیاست‌گذاری و اتخاذ رویکرد مناسب در مواجهه با این پدیده اهمیت دارد، لیکن بیش از همه پرداختن به بنیان‌های نظری فناوری اطلاعات و ارتباطات یا جهان‌بینی حاکم بر آن، از آن نظرکه ریشه تمدنی عصر فضای مجازی را شکل می‌دهد و با سبک زندگی کاربران ارتباط مستقیم دارد، حایز اهمیت است. اندیشه و فرهنگ آمیخته با فضای مجازی در جامعه بسط می‌یابد و بر او غلبه می‌کند و می‌تواند هویت آن جامعه را متحول، متکامل یا متزلزل کند.

از این رو، اگرچه تمامی مراکز سیاست‌گذاری و اجرایی، و نیز نهادهای آموزشی و پژوهشی باید ضمن تعامل با یکدیگر، عهده‌دار تحقق فضای مجازی مبتنی بر مبانی و سبک زندگی اسلامی باشند، در این میان، حوزه علمیه اولویت بیشتری نسبت به دیگر نهادها دارند. همان‌طورکه در عصر صنعتی، حوزه علمیه خود را پاسخ‌گوی نظام‌های تغییر یافته و تحولات ایجاد شده در حوزه‌های اقتصادی (مسائل بانکی، بورس، بیمه و...)، سیاسی، فرهنگی، پزشکی و... از منظر اسلام می‌دانست، در عصر فضای مجازی نیز بررسی‌های فقهی و دینی حوزه‌های تحولی بر عهده حوزه علمیه است. تحولات عصری حوزه سیاست و مدیریت (تغییر مفهوم و شیوه‌های حکمرانی، مدیریت

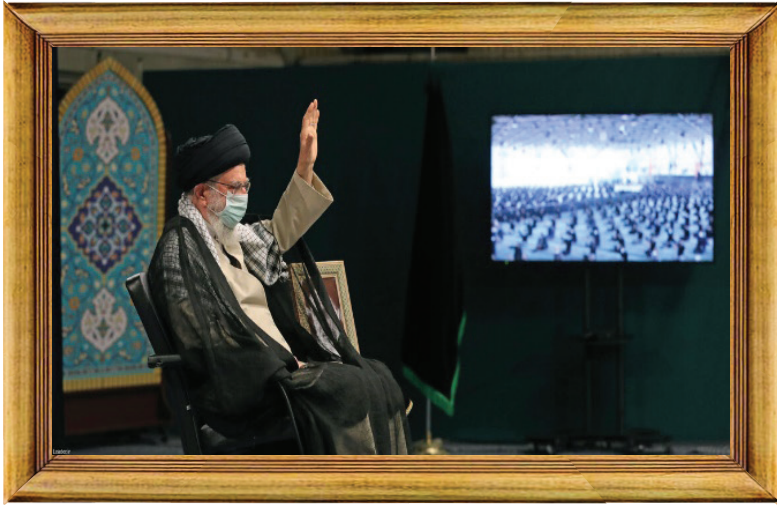
مبتنی بر هوش مصنوعی)، حوزه اقتصاد (دارایی‌های معنوی، ظهور بلاک چین و ارزهای رمزنگاری شده، قراردادهای هوشمند و...)، حوزه امنیت (پیدایش تهاجم نرم-نرم و سخت و...)، حوزه دین و فرهنگ (تغییر در مفهوم و نوع دین‌داری، مفهوم هویت، اوقات فراغت، حریم خصوصی و...)، حوزه آموزش (بازی‌وارسازی و آموزش پلتفرمی) و دیگر حوزه‌ها، ضرورت بسط و تقویت حوزه نظری دین و فضای مجازی را بیش از پیش متعین می‌سازد. بر همین اساس، «دفتر مطالعات اسلامی و ارتباطات حوزوی پژوهشگاه فضای مجازی» وابسته به مرکز ملی فضای مجازی، به منظور تقویت سیاست‌گذاری مبتنی بر فقه و مبانی اسلام، توسعه و هدایت ظرفیت‌های پژوهشی حوزه‌های علمیه، در راستای اولویت‌های فضای مجازی کشور در قم تأسیس گردید. این دفتر که با هدف ترسیم سبک زندگی دینی در فضای مجازی، ارائه الگوی مطلوب روندهای سیاست‌گذاری مبتنی بر فقه در فضای مجازی، پاسخ‌گویی به نیازهای پژوهشی مرکز ملی فضای مجازی در حوزه مطالعات اسلامی، ایجاد هم‌افزایی مراکز حوزوی، و همچنین کاربست پژوهش‌های دینی در نظام سیاست‌گذاری کشور تشکیل شده است، در حوزه‌های مختلف آموزشی، پژوهشی، تقنین و سیاست‌گذاری، بین‌الملل و... فعالیت می‌کند.

خبرنامه پیش‌رو، تنها به منظور اطلاع‌رسانی از مجموع اخبار و اطلاعات به‌دست‌آمده از منابع مختلف خبری در حوزه مطالعات اسلامی فضای مجازی تهیه شده است. بدیهی است مطالب مندرج، به هیچ‌وجه مواضع دفتر مطالعات اسلامی و ارتباطات حوزوی فضای مجازی نخواهد بود.

امید است زحمات دوستان این مجموعه، مورد رضایت و عنایت خداوند متعال و حضرت صاحب‌الزمان مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف قرار گیرد. ان شاء الله!

رهنمود

بیانات مقام معظم رهبری مِنكَ ظِلُّهُ

جهاد تبیین در فضای مجازی

رهبرانقلاب در ارتباط تصویری با تجمع هیئت‌های دانشجویی به مناسبت عزاداری اربعین سید و سالار شهیدان، حضرت اباعبدالله الحسین علیه السلام با اشاره به هجمه تبلیغاتی دشمنان بر ضد ملت ایران برای اثرگذاری بر افکار عمومی با روش‌ها و ابزارهای مختلف، حرکت تبیینی را خنثی‌کننده هجمه‌های تبلیغاتی دانستند و فرمودند:

- شما دانشجویان عزیز که میوه دل ملت و امید واقعی کشور هستید، با اهمیت دادن به مسئله تبیین حقایق، هرکدام مانند چراغی اطراف خود را روشن و ابهام‌زدایی کنید.

ایشان امکانات ناشی از فضای مجازی و رسانه‌ای را برای روشنگری و پاسخ به ابهام‌ها مُغتنم خواندند و افزودند:

- البته اصل قطعی در قضیه جهاد تبیین و بازگویی حقایق، استفاده از شیوه‌های اخلاقی و بیان مسائل همراه با منطق، متانت، عقلانیت کامل و استفاده از عواطف انسانی، و پرهیز از دشنام، تهمت، دروغ و فریبکاری در مواجهه با افکار عمومی است (۵ مهر ۱۴۰۰).

مراقبت‌های اخلاقی در فضای مجازی با الگوگیری از سیره پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله

در خجسته سالروز ولادت باسعادت پیامبر رحمت، حضرت محمد مصطفی صلی الله علیه و آله و حضرت امام جعفر صادق علیه السلام رهبر معظم انقلاب اسلامی در دیدار جمعی از مسئولان نظام و مهمانان شرکت‌کننده در کنفرانس بین‌المللی وحدت اسلامی، دو وظیفه مهم را برای امت اسلامی، «تبیین و ترویج جامعیت اسلام در همه شئون زندگی بشر» و «تقویت اتحاد مسلمانان» خواندند و خاطر نشان کردند:

- وحدت اسلامی، یک امر اصولی و فریضه قرآنی است و تحقق هدف والای ایجاد تمدن نوین اسلامی بدون اتحاد شیعه و سنی ممکن نیست.

رهبرانقلاب در بخش پایانی سخنانشان خطاب به ملت ایران، پیروی از پیامبر عظیم‌الشان اسلام ﷺ را درگرو تبعیت و الگو قرار دادن از آن حضرت، به‌ویژه در سه موضوع «صبر»، «عدل» و «اخلاق» دانستند.

رهبرانقلاب با تأکید بر رفتار عادلانه در همه شئون و محدود نکردن آن به تقسیم اموال و ثروت‌ها، از باب نمونه به فضای مجازی اشاره و خاطر نشان کردند:

■ گاهی در فضای مجازی با خلاف‌گویی، تهمت و قول به غیر علم، برخلاف عدالت رفتار می‌شود که هم افرادی که با این فضا سروکار دارند و هم کسانی که مسئولیت آن را در اختیار دارند، باید مراقبت کنند.

ایشان افزودند:

■ باید یاد بگیریم عادلانه رفتار کنیم و حتی در موقعیتی که حرف کسی را قبول نداریم، مخالفت خود را با تهمت، دروغ و اهانت آلوده نکنیم (۲ آبان ۱۴۰۰).

اخبار حوزه

و فضای مجازی

اخبار مراجع، حوزه و روحانیت

لزوم اصلاح و سامان‌دهی فضای مجازی

آیت‌الله‌العظمی مکارم شیرازی در دیدار وزیر ارتباطات و فناوری اطلاعات با اشاره به اهمیت فضای مجازی، توصیه‌های مهمی خطاب به وزیر ارائه کردند و اظهار داشتند:

ما در مسئله ارتباطات و فناوری‌های جدید مشکل‌های زیادی داریم. از یک طرف اجانب و دشمنان سعی دارند از همین راه نفوذ کرده، امنیت، اقتصاد و همه چیز ما را به هم بریزند؛ از طرف دیگر، در داخل کشور نیز افرادی سودجو هستند که تنها به درآمد خود فکر می‌کنند و برای آن‌ها مهم نیست چه خطر و تهدیدی متوجه جامعه می‌شود.

ایشان با تأکید بر لزوم اصلاح و سامان‌دهی فضای مجازی، به نگرانی‌های موجود در این زمینه اشاره و خاطر نشان کردند:

هیچ‌کدام از مسائل و مشکل‌ها را جز با اصلاح فضای مجازی نمی‌توانیم حل کنیم، اما حل کردن این‌ها، یک راه حل سطحی و روزمره، و یک راه حل عمیق دارد. باید ریشه‌ای به دنبال درمان بود و البته ابزارهای لازم، از جمله وزارت ارتباطات، آموزش و پرورش، دانشگاه‌ها، صداوسیما، مطبوعات و تریبون‌های

مختلف را در اختیار داریم که با بهره‌گیری درست از این ابزارها می‌توانیم به حل مشکل‌ها برسیم.

فرصت فضای مجازی برای انتقال پیام

آیت‌الله العظمی نوری همدانی در دیدار با وزیر ارتباطات درباره فضای مجازی فرمودند:

- فضای مجازی هم مسئله بسیار مهم و با زندگی مردم در ارتباط است و باید این فضا هم باشد تا مردم بتوانند کارهای خود را پیش ببرند، ولی باید سعی کنیم تهدیدهای آن را از بین ببریم و از این فرصت برای انتقال پیام نهایت بهره را ببریم.

زیادی هزینه استفاده از فضای مجازی، باعث شده مردم به خوبی نتوانند از آن بهره ببرند.

حضرت آیت الله علوی گرگانی در دیدار دکتر زارع پور، وزیر ارتباطات و فناوری اطلاعات که در قم برگزار شد، گفتند:

- دشمنان برای ایجاد نارضایتی در کشور، دست به هر کاری می‌زنند که نمونه‌اش بحث اختلال در جایگاه‌های بنزین بود. ما هم باید طوری عمل کنیم که این مشکلات رفع شود.

حضرت آیت الله علوی گرگانی گفتند:

- در بحث فضای مجازی هم نکته مهمش در کنار سایر مسائل، بحث هزینه‌های آن است. زیادی هزینه باعث شده مردم به خوبی نتوانند از آن استفاده کنند.
ایشان بیان داشتند:
- باید کاری کرد فناوری و اطلاعات کشور، از بهترین‌ها باشد و این کار هم باید صورت گیرد.

با بسته شدن فضای مجازی مخالف هستیم، اما باید درباره کنترل ناهنجاری‌های آن حساس بود.

حضرت آیت‌الله نوری همدانی در دیدار حجت‌الاسلام والمسلمین آقانه‌رانی، رئیس و برخی اعضای کمیسیون فرهنگی مجلس شورای اسلامی، ضمن ابراز نگرانی از وضعیت فرهنگی در فضای مجازی افزودند:

■ امروز با بسته شدن فضای مجازی مخالف هستیم، اما باید درباره کنترل ناهنجاری‌های آن حساس بود. متأسفانه دشمنان، جوانان و خانواده‌ها را مورد هدف قرار داده‌اند که در مقابل این نقشه دشمن باید اقدامات مناسبی انجام گیرد.

ایشان در پایان، ایجاد شبهه را در فضای مجازی در خصوص اسلام و انقلاب و شیعه، فراوان دانستند که نیازمند پاسخ‌گویی است.

لزوم بازتعریف مفهوم انتقاد در فضای مجازی

حضرت آیت الله مظاهری با اشاره به اینکه «انتقاد» غیر از «آبرو بردن» است اظهار داشت:

- مسلمان اگر عاقل باشد و اگر می خواهد دست عنایت خدا روی سرش باشد، باید انتقاد کند و انتقادپذیر باشد. چیزی که الان راجع به انتقاد مشهور شده و غلط است، آن است که در سایتها، روزنامهها و در فضای مجازی آبروی دیگران را می ریزد و بعد می گوید من انتقاد کردم؛ یا دسته ای از جوان های تند، غیبت می کنند، تهمت می زنند و شایعه پراکنی می کنند و بعد می گویند ما انتقاد می کنیم. همه اینها غلط است و همه اینها شیطانی است، نه رحمانی. آنچه رحمانی است، این است که مثل آینه در خلوت باشیم: «الْمُؤْمِنُ مِرْآةُ الْمُؤْمِنِ».

ایشان افزود:

- لذا اینکه در رسانه های مختلف رسمی و غیررسمی آبروریزی می کنند، انتقاد نیست. بعضی از روزنامهها، فحش نامه شده اند. بعضی از سایتها، افتضاح نامه شده اند. کار بعضی از سایتها و بعضی از روزنامهها این شده که

آبروی خودشان و آبروی نظام و آبروی دیگران را ببرند و بعد هم می‌گویند من انتقاد می‌کنم و انتقاد دارم؛ نه، این‌ها فحش‌نامه است. این‌ها فحش دادن و توهین کردن و آبرو بردن است.

در عرصه تولید محتوا در فضای مجازی حرکت‌های مهمی در حوزه شروع شده است.

وزیر ارتباطات با مدیر حوزه‌های علمیه سراسر کشور دیدار کرد. در این دیدار آیت‌الله اعرافی گفت:

- در عرصه تولید محتوا در فضای مجازی، حرکت‌های مهمی در حوزه قم شروع شده، ارتقای این مهم نیازمند همکاری نهادهای همسوست. زیرساخت‌های حوزه فناوری ارتباطات شهر قم نیازمند حمایت‌های مضاعف است؛ چراکه خدمت به قم، نه تنها خدمت به کشور، بلکه خدمت به تمام جهان اسلام است.

آیت‌الله اعرافی در ادامه بیان داشت:

شبکه ملی ارتباطات و تولید محتوای فاخر، نیازمند تلاش فراوان و سرمایه‌گذاری است.

عیسی زارع‌پور، وزیر ارتباطات در این نشست گفت:

- تولید محتواهای دینی و فرهنگی و جریان‌سازی فرهنگی در کشور، نیازمند توسعه است. توجه به ابزارهای جدید فناوریانه را باید مغتنم شمرد؛ فعالیت خودجوش نخبگان در حوزه‌های فناوریهای نوین، فرصتی ارزشمند است.

رئیس شورای عالی جامعه مدرسین حوزه علمیه قم:

نظر مراجع، جلوگیری از فعالیت فضای مجازی نیست، بلکه مدیریت درست آن است.

آیت‌الله حسینی بوشهری فضای مجازی را مورد توجه قرار داد و گفت:

- یکی از مسائل مهم، بحث مدیریت فضای مجازی است که به دغدغه‌ای جدی تبدیل شده است؛ چراکه در این فضا، ولنگاری‌های زیادی وجود دارد و ما تاکنون نتوانسته‌ایم در این زمینه استقلال داشته باشیم.

وی افزود:

- نظر جامعه مدرسین، مراجع و علما این نیست که جلوی فضای مجازی گرفته شود، بلکه نوع مدیریت و شکل کار باید به‌گونه‌ای باشد که متناسب با جامعه اسلامی باشد؛ به طوری که ضمن بهره‌مندی از فضای مجازی، از خطرهای و آسیب‌های آن جلوگیری کرد.
- عضو شورای عالی حوزه‌های علمیه تأکید کرد:
- نمایندگان مجلس باید به امر قانون‌گذاری، ریل‌گذاری امور و موضوعات کلیدی بپردازند و در این میان، نباید مسائل جزئی، اصل قرار بگیرد.

آیت‌الله سعیدی خطاب به وزیر ارتباطات:

- معرهای فضای مجازی بازو مین‌های دشمن خنثی شود.
- نماینده ولی‌فقیه در استان قم با بیان اینکه دولت باید درکنار افزایش سواد فضای مجازی مردم، باکنترل فضای مجازی در راستای تقویت بنیان خانواده‌ها تلاش کند، گفت:
- خواست متدینان و عموم مردم این است که معبرهای فضای مجازی به دست مسئولان باز شود و مین‌هایی که دشمن برای جوانان در این فضا گذاشته است، تا حد مقدور خنثی گردد.

عیسی زارع پور، وزیر ارتباطات در دیدار با آیت الله سعیدی، تولیت حرم مطهر حضرت معصومه علیها السلام بیان کرد:

▪ مبارزه با فساد راهی جز تحقق دولت الکترونیک ندارد.
وی افزود:

▪ حوزه‌های مختلف فناوری اطلاعات، فرصتی برای حل مشکلات کشور است و برای کارآمدی دولت و مبارزه با فساد، راهی به جز گسترش فضای مجازی و تحقق دولت الکترونیک نداریم.

زارع پور گفت:

▪ نباید چالش‌های فضای مجازی، ما را از فرصت‌های آن محروم کند. راه‌اندازی اپراتور کودک تا پایان سال با ایجاد دسترسی کنترل شده در فضای مجازی، فضای امنی را برای استفاده کودکان فراهم می‌کند.

تفاهم‌نامه همکاری میان مرکز ملی فضای مجازی و مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی رهبر

دکتر سید ابوالحسن فیروزآبادی، دبیر شورای عالی و رئیس مرکز ملی فضای مجازی با آیت الله محمود رجبی، رئیس مؤسسه آموزشی پژوهشی امام

خمینی علیه السلام تفاهم نامه همکاری امضا کردند.

در این نشست طرفین ضمن بیان دیدگاه‌های خود، به ضرورت تعامل میان دو نهاد و اهمیت پرداختن به جنبه‌های مختلف علوم انسانی اسلامی در سیاست‌گذاری‌های خرد و کلان در فضای مجازی تأکید کردند. دکتر سید ابوالحسن فیروزآبادی، دبیر شورای عالی و رئیس مرکز ملی فضای مجازی در حاشیه امضای این تفاهم نامه اظهار کرد:

■ براساس تعریف‌های مطرح شده در غرب، فضای مجازی به معنای فضای اجتماعی، اقتصادی و تکنولوژی پایه است، اما اکنون آنچه با عنوان «فضای مجازی» ساخته می‌شود، تکنولوژی در آن دیده نمی‌شود و مباحث اقتصادی و اجتماعی است.

وی تصریح کرد:

■ در رصدی که بین سال‌های ۹۶ تا ۹۸ انجام شده، متوجه شدیم دانشگاه‌های تهران در حوزه اقتصادی و اجتماعی به شدت فقیر هستند و هنوز بحث‌های کهنه اقتصاد صنعتی و اقتصاد بازار در آن مطرح است؛ در حالی که داده‌کاوی ساده در مقالات دانشگاه‌های غرب نشان می‌دهد در حوزه اقتصاد خدماتی و دیجیتالی، نظیر تحول و دولت دیجیتال تمرکز زیادی انجام شده است.

دکتر فیروزآبادی خاطر نشان کرد:

■ در سه سال اخیر با برگزاری جلسات مشترک با دانشگاه‌ها، تعاملات بسیار خوبی در حوزه اجتماعی صورت گرفته، اما باین حال، حوزه اقتصادی مغفول مانده و این در حالی است که می‌توان با استفاده از ظرفیت‌های مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی علیه السلام این خلأ را پر کرد.

وی ادامه داد:

■ در حال حاضر موضوعات مربوط به فضای مجازی در میان نخبگان مهجور مانده و قاطبه نخبگان در برابر هجمه توسعه فضای مجازی، دچار نوعی بهت

شده، گرایش به انفعال دارند که می‌طلبند این روند تغییر کند تا بتوانیم در جهان اسلام بازیگر فعالی باشیم.

دکتر فیروزآبادی با تأکید بر این مطلب که بررسی‌ها نشان می‌دهد اندونزی و مالزی در حوزه فضای مجازی و مطالعات اسلامی، مانند مالکیت معنوی، رمزارزها و سایر مطالب از منظر اسلامی مطالعات زیادی داشته‌اند، اظهار کرد:

- این مجموعه باید فضای نخبگانی کشور را تغییر دهد تا در جهان اسلام علمدار حوزه فضای مجازی اسلامی باشیم.

در ادامه این دیدار، دکتر عبدالحسین کلانتری، سرپرست پژوهشگاه فضای مجازی ضمن اشاره به جایگاه علمی مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی علیه السلام افزود:

- این مؤسسه همواره در طول تاریخ تکوین انقلاب و پایه‌گذاری جمهوری اسلامی، منشأ خیر و برکت در حوزه‌های مختلف بوده و مصداق بارز شجره طیبه‌ای است که توانسته در اقصی نقاط کشور با ورود به نهادها و حوزه‌های مختلف، مؤثر عمل کند.

وی با بیان اینکه فضای مجازی شامل ابعاد مختلفی همچون وجوه فقهی، فلسفی، کلامی، مدیریت و جامعه‌شناسی است، تصریح کرد:

- یکی از مشکلات فضای مجازی، رشد ناهم‌زمان همه وجوه آن است؛ به طوری که در بیشتر موارد، نگاه، مهندسی بوده و چندان به تبعات اجتماعی، بنیان‌ها و تبعات نظری، سبک زندگی، تربیتی و وجوه عظیمی که امروزه تمام زندگی ما را دربرگرفته، توجه نشده است.

دکتر کلانتری ادامه داد:

■ نگاه علوم انسانی به فضای مجازی، با راه‌اندازی «دفتر مطالعات اسلامی و ارتباطات حوزه» تقویت شده، انتظار می‌رود مؤسسه فراتر از تفاهم‌نامه به کمک ما بیاید تا کارهای ماندگاری در حوزه مدیریت، حکمرانی و اقتصاد انجام دهیم. فهم عمیق و دقیق فضای مجازی در جریان‌سازی در سطح نخبگانی، می‌تواند سبب تسریع در این موضوع شود.

سرپرست پژوهشگاه فضای مجازی با تأکید بر ورود مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی علیه السلام به موضوع رمزارزها و کمک به مرکز ملی فضای مجازی تصریح کرد:

■ موضوع رمزارزها معطل باقی مانده و مبانی روشنی در این زمینه وجود ندارد و هر تصمیمی در این خصوص، باید مبانی مشخص و روشنی داشته باشد. مرکز ملی فضای مجازی نیازمند این است تا با مساعدت مؤسسه و براساس مبانی نظری، در خصوص فناوری برنامه‌ریزی نماید.

آیت الله رجبی در این دیدار با اشاره به بیانات رهبر معظم انقلاب مبنی بر پیشتازی فضای مجازی گفت:

- رهبر معظم انقلاب تعابیر و رهنمودهایی برای فضای مجازی اعلام کرده‌اند که امیدواریم با ارتباط بیشتر بین حوزه و مرکز ملی فضای مجازی، در آینده، شاهد حرکات اثرگذار و نتیجه‌بخش در عرصه تکنولوژی و فرهنگی باشیم.

وی با تأکید بر اینکه جهان، تشنه فرهنگ غنی اسلام است و ما نیز درباره تأمین نیازهای نظام مسئول هستیم، تصریح کرد:

- امیدواریم این تفاهم‌نامه، سرآغاز اقدامات عملیاتی و جدی و اثرگذار در این عرصه باشد. بدون شک اگر در فضای مجازی غالب نباشیم، نتیجه مطلوب حاصل نمی‌شود و برای اصلاح این روند، نیازمند عزم راسخ و جدی هستیم.

حجت الاسلام سعیدرضا عاملی، دبیر شورای عالی انقلاب فرهنگی با بیان اینکه دامنه استعمار امروز به فضای مجازی کشیده شده است، تأکید کرد:

- علوم انسانی، رسالتش در افق‌گشایی برای رسیدن به کمال است. این‌ها شعار نیست. ممکن است به قدری فاصله داشته باشیم که جنبه شعاری بیابد، اما علم باید مسئله‌یابی کند. علوم انسانی و علوم الهی اسلامی با هدف‌گذاری معنا می‌یابد.

برگزاری درس خارج فقه «حکمرانی فضای مجازی» از سوی آیت‌الله عبدالکریم فرحانی

آیت‌الله فرحانی در جلسه دوم درس خارج حکمرانی فضای مجازی بیان داشتند:

- متأسفانه عرصه بر فقه نورانی، قوی و غنی ما تنگ و به مسائل عبادی (فقه العباده) محدود شده است. باید مثل شیخ الطائفه رحمته الله علیه (شیخ طوسی) در همه موضوعات فقهی ورود کرد؛ والا در مواجهه با مسائل جدید به مشکل برمی‌خوریم.

در ادامه، استاد فرحانی درباره پویایی فقه به بحث عدم جواز تقلید ابتدایی از میت پرداخت و گفت:
یکی از دلایل عدم جواز تقلید ابتدایی از میت، همین بحث حوادث واقعه و مسائل مستحدثه است.

وی یکی از ویژگی‌های رهبر معظم انقلاب علیه السلام را، احاطه کامل ایشان به مسائل و موضوعات مختلف دانست و خاطر نشان کرد:

- رهبر معظم انقلاب در سفر ده سال پیش خود به قم، پدید آمدن نگاه تمدنی را در حوزه، مشروط به دو عنصر مهم تربیت نیرو و تولید فکر دانستند.

استاد فرحانی در پایان گفت:

- برای استنباط با مئذ جوهری مبتنی بر منابع ادله اربعه فقه، باید روح قانون دین را بشناسیم.

با این روح می‌توانیم تکلیف موضوعاتی مانند موسیقی، صداوسیما، مسائل مرتبط با فضای مجازی یا سایر موضوعات فقهی را روشن کنیم.

پویانمایی در خدمت آموزش احکام دینی قرار گرفت.

نشست خبری «پویانمایی آموزش احکام» با حضور مسئول پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر حضرت آیت‌الله مکارم شیرازی برگزار شد.

حجت‌الاسلام وحید علیان نژاد در مراسم رونمایی از «پویانمایی آموزش احکام» که از سوی دفتر حضرت آیت‌الله مکارم شیرازی و با حضور جمعی از اهالی رسانه برگزار شد، به تبیین نحوه تهیه این پویانمایی اشاره کرد و اظهار داشت:

- مجموعه‌ای که امروز رونمایی می‌شود، سی قسمت، شامل احکام وضو و غسل است.

وی افزود:

- مجموعه پویانمایی آموزش احکام، شامل موشن‌گرافی و سه‌بعدی است و این سبک کار منحصربه‌فرد برای نخستین بار تولید شده است. پیش از این سی قسمت احکام روزه و چهل‌ویک قسمت مربوط به احکام نماز بود که مورد استقبال قرار گرفت و از سوی صدا سیما نیز پخش شد. نسخه عربی آن نیز به وسیله کشور عراق پخش شد و هم‌زمان با زبان فارسی، به زبان‌های عربی، اردو، آذربایجانی و اسپانیایی تولید می‌شود.

حجت‌الاسلام علیان نژاد با بیان اینکه در مجموعه پویانمایی آموزش احکام، سعی شده گروه‌هایی که دیگران از آن غافل شده‌اند مورد توجه باشند، بیان کرد:

- در این مجموعه به احکام مربوط به معلولان و جانبازان اشاره شده، و اصل کار برای این است که مردم کمتر رساله می‌خوانند و استفاده از وسیله فضای رسانه‌ای راحت‌تر است.

وی با بیان اینکه همه تولیدات ما نسخه ناشنوا دارد، عنوان کرد:

- مشکلی که در تولیدات محتوای دینی وجود دارد، این است که افشاری از جمله ناشنویان را در نظر نمی‌گیرند. برخی اخبار و تحقیقات وجود دارد مبنی بر اینکه برخی از ناشنویان به داعش پیوستند؛ چون در اخبار و برنامه‌هایی که از سوی این گروهک تروریستی پخش می‌شود، از نسخه ناشنویان استفاده می‌شود و در این زمینه ما این موضوع را در نظر گرفته‌ایم.

مسئول پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر حضرت آیت‌الله مکارم شیرازی عنوان کرد:

- کاری در دست تولید داریم که شصت درصد آن انجام شده و محتوا برای مسلمانان غرب نشین است؛ مسلمانانی که در کشور غیراسلامی زندگی می‌کنند و در زمینه خوراک، پوشاک، معاملات و تبادل بانکی دچار مشکل هستند.

تشکیل کمیسیون فضای مجازی در مجمع نمایندگان طلاب

کلیات طرح تأسیس کمیسیون ویژه فضای مجازی در چهلمین جلسه مجمع عمومی نمایندگان طلاب و فضلا به تصویب رسید.

حجت‌الاسلام ایزدی، طراح دوفوریت تأسیس کمیسیون ویژه فضای مجازی، بر شناخت و اهمیت فضای مجازی تأکید کرد و گفت:

- بیش از ۶۷ میلیون نفر از ایرانیان جزء کاربران اینترنت به‌شمار می‌روند و در کشور بیش از ۲۸ میلیون کاربر بازی‌های رایانه‌ای داریم.

وی افزود:

- تأسیس کمیسیون ویژه فضای مجازی در جهت مواجهه منطقی و علمی با فضای مجازی و برای مقابله با زمینه‌های مسموم این فضا ارائه می‌شود. ایزدی به اهمیت این فضا و دایره اثرگذاری و فراگیری آن بر مسائل فرهنگی و اجتماعی اشاره کرد و اظهار داشت:
- اکثر پرونده‌های مطرح در دادگاه‌ها، منشأ فضای مجازی دارد و بیشترین شیوع پرونده محاکم قضایی کشور ناظر به فضای مجازی باز شده است.

ایزدی، راهبردهای تبلیغ در فضای مجازی و لزوم دقت حوزه در رویارویی با مباحث فضای مجازی را مورد توجه قرار داد و اذعان داشت:

- حوزه‌های علمیه باید مبانی سنتی را به تناسب فضای مجازی بازخوانی کنند و راهکارهایی ناظر به ظرفیت‌های این فضا در دستور کار قرار دهند. حرکت در این مسیر نیازمند استخراج قالب‌ها از بطن منابع دینی است.
- گفتنی است در پایان چهلمین جلسه مجمع عمومی نمایندگان طلاب و فضلا، دو فوریت و کلیات طرح تأسیس کمیسیون ویژه فضای مجازی با رأی بیشتر اعضای مجمع نمایندگان طلاب و فضلاء حوزه علمیه قم به تصویب رسید.

حجت الاسلام والمسلمین خسروپناه: کتابخانه دیجیتال با بهره‌مندی از هوش مصنوعی دستاورد بسیار بزرگی است. دشمن در فضای مجازی به دنبال جنگ شناختی است.

حجت الاسلام والمسلمین عبدالحسین خسروپناه در مراسم رونمایی از پایگاه کتابخانه دیجیتال نور اظهار داشت:

- بهره‌مندی از یک کتابخانه بزرگ با استفاده از هوش مصنوعی، دستاورد خوبی است که کار را برای محققان آسان‌تر از قبل خواهد کرد و علاوه بر این، بر میزان منابع نیز افزوده شده که دستاورد بسیار خوبی است.

دیجیتال نور با امکانات پیشرفته هوش مصنوعی، بزرگ‌ترین کتابخانه دیجیتال برخط در جهان

در ادامه، حجت‌الاسلام والمسلمین بهرامی، رئیس مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی گفت:

این مرکز از سی سال پیش فعالیت خودش را آغاز کرد و از همان سال هدف خودش را بسترسازی برای دسترسی آسان و دیجیتال به محتوای علوم اسلامی تعریف کرد و توانست در این سه دهه، اقدامات خوبی در این زمینه انجام دهد.

وی ادامه داد:

در یک دهه اخیر نیز مرکز با ورود به موضوع هوش مصنوعی، توانسته امکانات پیشرفته هوش مصنوعی را در تولیدات خود ارائه دهد که یک نمونه آن را می‌توان در پایگاه کتابخانه دیجیتال نور مشاهده کرد.

حجت الاسلام والمسلمین بهرامی با بیان اینکه صد هزار عنوان کتاب وجود دارد که در پژوهشگاه‌های علوم اسلامی مورد نیاز است، تأکید کرد:

▪ هدف این مرکز این بوده که این کتاب‌ها در بستر اینترنت در اختیار پژوهشگران علوم اسلامی قرار بگیرد که هفتاد هزار عنوان از این کتاب‌ها هم‌اکنون در کتابخانه دیجیتال موجود است.
وی تأکید کرد:

▪ پایگاه کتابخانه دیجیتال نور با امکانات پیشرفته هوش مصنوعی، بزرگ‌ترین کتابخانه دیجیتال برخط در جهان است که با موتور جست‌وجوی پیشرفته در اختیار عموم مردم قرار دارد.

اخبار اسلام

و فضای مجازی در کشور

رویدادهای فضای مجازی کشور

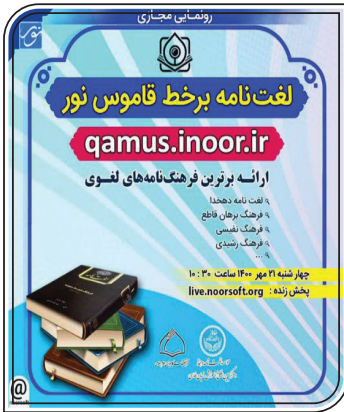
پاسخ به شبهات در فضای مجازی از رسالت‌های جدید سازمان اوقاف و امور خیریه

معاون امور مجلس و استان‌های سازمان اوقاف و امور خیریه خبر داد. حجت‌الاسلام نوری‌زاد اذعان کرد:

- پاسخ به شبهات از جمله اقدامات اخیری است که سازمان اوقاف بدان ورود کرده است. بحث فضای مجازی از منظر رهبری بسیار حایز اهمیت است؛ لذا در مقابل سَم پراکنی و لجن‌گستری رسانه‌های دشمن باید اقدام کرد. البته دفاع و پاسخ ما به شبهات، با هجمه سنگین دشمن متناسب نیست.

مراسم رونمایی از پایگاه لغت‌نامه‌های فارسی (قاموس نور)

مراسم رونمایی از پایگاه لغت‌نامه‌های فارسی (قاموس نور) در تالار دکتر افشار مؤسسه لغت‌نامه دهخدا برگزار شد. در این مراسم، دکتر محمود بی‌جن خان رئیس مؤسسه لغت‌نامه دهخدا، حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر محمد حسین بهرامی رئیس مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی و حجت‌الاسلام مسیح توحیدی مدیر پایگاه قاموس نور سخنرانی کردند.

گفتنی است لغت نامه برخط «قاموس نور» حدود ۳۷۰۰۰۰ مدخل از واژه های فارسی را به همراه توصیفات آن ها از برترین فرهنگ نامه های لغت، همچون لغت نامه متوسط دهخدا، فرهنگ نفیسی، فرهنگ رشیدی و... ارائه کرده است.

ساخت سری جدید محصولات چندرسانه ای پژوهشگاه فضای مجازی

گروه مطالعات اخلاقی پژوهشگاه فضای مجازی، به زودی بیش از ۱۱۵ دقیقه ویدئو را در قالب شش کلیپ با موضوع فضای مجازی منتشر خواهد کرد.

به گزارش روابط عمومی پژوهشگاه فضای مجازی، اخلاق هوش مصنوعی در اسناد بین المللی، وجوه فلسفی و اخلاقی فناوری های مراقبت، خشونت و قلدری در فضای مجازی، ماهیت فلسفی فضای مجازی و تأثیر بر نفس انسانی، توصیه هایی پیرامون استفاده کودکان و نوجوانان از فضای مجازی، و دگردیسی اخلاق در عصر فضای مجازی، عناوین کلیپ های به تولید رسیده از سوی گروه مطالعات اخلاقی پژوهشگاه فضای مجازی هستند که آماده انتشار است.

ایجاد قلمرو اسلامی در فضای مجازی

سید ابوالحسن فیروزآبادی، رئیس مرکز ملی فضای مجازی در پانزدهمین وبینار از سی و پنجمین کنفرانس بین‌المللی وحدت اظهار داشت:

- فضای مجازی باعث ایجاد یک اکوسیستم و زیست‌بوم جدیدی شده است که در این زیست‌بوم، ویژگی‌هایی وجود دارد؛ از جمله اینکه مخاطب ما جهانی هست و همه‌آحاد بشر در این زیست‌بوم بدون هیچ مانعی می‌توانند تمام وقت با همدیگر در ارتباط باشند.

وی افزود:

- با تسهیلاتی که از لحاظ تکنولوژی فراهم شده، می‌توان محتواها را ارزان در دسترس قرار داد و برنامه‌های ارزان قیمت از سوی مؤسسان شبکه‌های مجازی تهیه شود و مورد استفاده قرار گیرد.

رئیس مرکز ملی فضای مجازی تصریح کرد:

- در این فضا ما شاهد شکل‌گیری مفاهیم جدید، واژه‌های جدید و از جمله آن‌ها، مفهوم قدرت و جهاد در این فضا هستیم. تا پیش از توسعه فضای مجازی و رسانه‌ای، قدرتی که باعث می‌شد یک فکر یا یک اندیشه در

جامعه‌ای تثبیت شود، علاوه بر اقناعی که صورت می‌گرفت، زمینه آن از طریق قدرت‌های سخت انجام می‌شد.

وی در همین خصوص ادامه داد:

■ امروز ما شاهد فتح‌الفتوحی هستیم که بدون خونریزی و اعمال قدرت سخت از طریق فضای مجازی اتفاق می‌افتد. باید گفت در این زیست‌بوم اندیشه‌های جدید، افکار جدید و پیروان جدید بروز پیدا می‌کنند و به جنگ نرم یا استفاده از قدرت نرم که قدرت اقناع‌سازی مبتنی بر فضای مجازی است، تبدیل می‌شوند.

فیروزآبادی تصریح کرد:

■ در این فضا می‌بینیم که روی پلتفرم‌ها و محیط‌هایی که عمدتاً از سوی غیرمسلمانان ساخته شده است، مسلمانان نیز می‌توانند افکار خود را عرضه کنند و به همین دلیل، این پلتفرم‌ها از قواعدی پیروی می‌کنند که از سوی بنیان‌گذاران و صاحبان فناوری‌ها و صاحبان سرمایه در این حوزه شکل می‌گیرد و مسلمانان اگر می‌خواهند در این فضا فعالیت کنند، باید از قواعد آن محیط‌ها پیروی کنند.

وی اضافه کرد:

■ بعضاً مداخلاتی هم در این پلتفرم‌ها صورت می‌گیرد که این مطلب مروج خشونت است یا با مصالح و منافع نظام بعدی موافقت ندارد و به حذف و اصلاح مطالب اقدام می‌کند که همگان باید با این مسئله کنار بیایند.

فیروزآبادی با تبیین ضرورت استفاده از مزایا و فرصت‌های فضای مجازی برای زندگی بهتر و مبتنی بر اطلاعات وسیع‌تر اظهار داشت:

■ ما مسلمان‌ها باید بتوانیم با گزاره‌های مبتنی بر اسلام، با یکدیگر صحبت کنیم. این موضوع مستلزم این مسئله است که قلمروی اسلامی را در این فضا ایجاد کنیم.

رئیس مرکز ملی فضای مجازی با بیان اینکه ما نمی‌توانیم قلمرو اسلامی را روی پلتفرم‌هایی که غربی‌ها طراحی کرده‌اند، ایجاد کنیم، توصیه کرد که باید مسلمانان تلاش کنند در فضای مجازی، قلمروسازی‌هایی را که از تعارض بهره نبرده است، ایجاد کنند.

سرپرست پژوهشگاه فضای مجازی در همایش افول آمریکا:

**استثمار مجازی آمریکا با تغییرات فضای مجازی / تعویق
فرایندهای استثماری آمریکا با حکمرانی فضای مجازی**

دکتر عبدالحسین کلانتری، سرپرست پژوهشگاه فضای مجازی در همایش بین‌المللی «افول آمریکا با رویکرد جهان پسا آمریکا و در پیل فضای سایبر و جهان پس از آمریکا» گفت:

▪ تحلیل فیلم‌های جهان و آمریکا از ترک برداشتن تمدن آن‌ها حکایت دارد؛ به طوری که فیلم پلتفرم، جامعه وحشی غرب و بازی مرکب، وحشی‌گری جهان

سرمایه‌دارانه را که ارمغان جامعه آمریکا است، نشان می‌دهد. بنابراین، اگر به مثابه یک تمدن به آن توجه شود، شاهد ترک برداشتن این ساختار هستیم. وی با تأکید بر اینکه وجه محتوای رسانه و مدیریت حکمرانی رسانه‌های اجتماعی از درجه اهمیت بالایی برخوردار است، افزود:

- بحث مهم‌تر، وجه پلتفرمی رسانه‌هاست که فراتر از مرزهای ملی عمل کرده، در عمل مرزهای کشورها را درنوردیده است و با تضعیف حاکمیت‌های ملی، ملت را گرو گرفته و بر این اساس کنش می‌کند.

سرپرست پژوهشگاه فضای مجازی ادامه داد:

- تحلیل پلتفرمی حکمرانی رسانه‌ها و شبکه‌های اجتماعی، و نقشی که در تثبیت و بقای فرایندهای استعماری و استثماري آمریکا دارد، با حکمرانی به تعویق خواهد افتاد. بنابراین، گام‌هایی برای شکست این حلقه ازسوی چین و اتحادیه اروپا برداشته شده و ایران نیز اقداماتی در این زمینه انجام داده است.

وی در ادامه با اشاره به مدل چند ذینفعی که به نوعی مدل آمریکایی است، تصریح کرد:

- در این مدل حاکمیت، با شرکت‌های خصوصی که کلیت منافع نظام سلطه را تأمین می‌کنند، هم‌دست می‌شوند و صدای بخش مدنی، نهادها و متخصصان شنیده نمی‌شود؛ لذا مدل چندذینفعی هم به درستی اجرا نمی‌شود و کذب است، و سلطه در این مدل نیز حفظ شده است.

کلانتری در پاسخ به این سؤال که «آینده فضای مجازی چه خواهد شد؟» با تأکید بر اینکه این‌گونه نیست که تاریخ برای کل مسیر آینده، بسته‌ای تدارک ببیند و همه امور در آن مشخص و زمان بندی شده باشد، بلکه تاریخ در پرتو امیدها، آرمان‌ها و آرزوها ساخته شده و می‌شود، اظهار کرد:

- بررسی تمدن غرب نشان می‌دهد که این تمدن براساس امید و آرزو شکل گرفت و هرچند تصویر کلان و کلی از آینده وجود دارد و باید فضایی به دور

از استعمار و تک‌قطبی بودن که همه ذینفعان در آن حق مشارکت داشته باشند، وجود داشته باشد، اما این فضا اکنون وجود ندارد؛ هرچند کلیتی از آن وجود دارد. پس اینکه دقیق و جزئی مشخص باشد که چه اتفاقی خواهد افتاد، در دسترس نیست.

کلانتری تأکید کرد:

می‌توان کلیات آینده را تصویر کرد اما اینکه دقیق باشد، کار آسانی نیست. باید اجازه داد تاریخ خود را در مسیر آرمان‌ها و اهداف والای انسانی بسازد و محقق کند.

اخبار اسلام

و فضای مجازی در جهان

رویدادهای فضای مجازی جهان اسلام

دبیرکل شبکه دانشگاه‌های مجازی جهان اسلام خبر داد: تحصیل بیش از سی میلیون دانشجو در دانشگاه‌های مجازی جهان اسلام

دبیرکل شبکه دانشگاه‌های مجازی جهان اسلام با اشاره به بهره‌گیری بیش از سی میلیون دانشجو از آموزش‌های مجازی، اتخاذ رویکرد توسعه محور را در استفاده از همه ظرفیت‌های آموزش مجازی به منظور تقویت ارتباطات میان نخبگان، اندیشمندان، دانشگاه‌ها و کشورهای اسلامی مورد تأکید قرار داد.

هم‌زمان با هفته وحدت و برگزاری سی و پنجمین کنفرانس وحدت اسلامی و در آستانه اعطای جایزه بین‌المللی مصطفی صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ از سوی جمهوری اسلامی ایران به دانشمندان جهان اسلام، تعدادی از رؤسای دانشگاه‌های کشورهای اسلامی که به منظور شرکت در مراسم بین‌المللی جایزه مصطفی صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ به تهران سفر کرده‌اند، با حضور در دفتر شبکه دانشگاه‌های مجازی جهان اسلام، به نمایندگی از دانشگاه‌های خود، عضویت این نهاد علمی و فناوری جهان اسلام را پذیرفتند.

گزارش وینار تخصصی «رمزارها از منظر حقوق اسلامی» در نیجریه

این نشست علمی به همت انجمن دانشجویان مسلمان نیجریه و با ارائه استاد عبدالرزاق آلارو، رئیس گروه حقوق اسلامی دانشگاه ایلورین نیجریه برگزار شد. وی بیان داشت که به اعتقاد او، تجارت با ارزهای رمزنگاری شده حرام (غیرقانونی) است و دلایل ذیل را برای حرمت آن برشمرد:

۱. ارزش ذاتی ندارد.
۲. وجود نوسانات زیادی که با عدم قطعیت بیش از حد و خطر بالا، شبیه قمار است.
۳. ارتباطی با اقتصاد واقعی و تجارت ندارد. ارزهای رمزنگاری شده درست مانند حسابی است که احتمال ترکیدن آن وجود دارد.
۴. رمزارها برای فعالیت‌های غیرقانونی استفاده می‌شوند.
۵. دچار ابهام بوده، از سوی هیچ مرجع قانونی و شرعی صادر نمی‌شوند.

برگزاری کنفرانس «رسانه علیه نفرت» در اردن

این همایش دوازده روزه، در تاریخ ۲۶ و ۲۷ سپتامبر ۲۰۲۱ (۴ و ۵ مهر) با هدف جریان سازی برای رسانه ها و کاربران عرب زبان شبکه های اجتماعی، از سوی شورای بزرگان مسلمان در شهر امان اردن برگزار شد.

برگزاری همایش مجازی بین‌المللی «دین و رسانه» در ترکیه

همایش آنلاین بین‌المللی «دین و رسانه» ۲۱ تا ۲۳ اکتبر ۲۰۲۱ (پنجشنبه ۲۹ مهر تا اول آبان) برگزار شد.

این همایش از سوی دانشکده علوم اسلامی دانشگاه علوم اجتماعی آنکارا (ASBU) سازمان‌دهی گردید. در این همایش ۵۶ مقاله ارائه شد که برخی محورهای آن عبارت بودند از: دین‌داری در رسانه‌های اجتماعی، هویت‌های دیجیتال و دین، رسانه‌ها و حریم خصوصی.

برخی اساتید برجسته از دانشگاه‌های قطر، اردن، مالزی، الجزایر، بروئی و چند تن از علمای سازمان امور دینی ترکیه از اعضای کمیته علمی این همایش بودند.

فراخوان مقاله با عنوان «آینده مسجد الاقصی در شبکه های اجتماعی»

بیست و یکمین کنفرانس بین المللی در حوزه مطالعات اسلامی قدس، جمعه ۲۶ تا ۲۸ آذر ۱۴۰۰ به مدت سه روز (هفدهم تا نوزدهم دسامبر ۲۰۲۱) در شهر ماردین ترکیه به صورت حضوری و با امکان مشارکت آنلاین برگزار خواهد شد. یکی از محورهای این همایش در زمینه فضای مجازی و مسجد الاقصی با عنوان «آینده مسجد الاقصی در رسانه های اجتماعی» است. مهلت ارسال مقالات به این همایش ۳۰ نوامبر ۲۰۲۱ تعیین شده است.

MEDIAAD

Medya ve Din Araştırmaları Dergisi | Journal of Media and Religion Studies

هفتمین شماره مجله «رسانه و مطالعات دین» منتشر شد

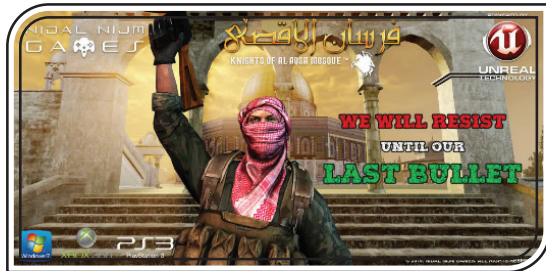
در این شماره مقالاتی با موضوعات ذیل منتشر شد:

هوش مصنوعی و ارزش های مذهبی؛

استفاده از رسانه های اینترنتی از سوی سازمان امور دینان ترکیه؛

زنان و موقعیت اجتماعی در سینمای ایران.

مجله رسانه و مطالعات دین در سال ۲۰۱۸ به وسیله دانشگاه ارجیس (Erciyes University) ترکیه تأسیس شد و مقالاتی به زبان های ترکی، انگلیسی و عربی با موضوع دین، رسانه و فضای مجازی در آن منتشر می شود. گفتنی است بیشتر مقالات این مجله تاکنون به زبان ترکی بوده است.

بازی ویدئویی جدید فلسطینی ها بر ضد اسرائیل

به گزارش سایت انگلیسی المانیتور، ساخت بازی ویدئویی جدید از سوی یک تبعه برزیلی که اصالت فلسطینی دارد، جنجالی بین اسرائیلی ها ایجاد کرده است.

این بازی به کاربران اجازه می‌دهد در نقش شوالیه‌های مسجدالاقصی برضد مواضع ارتش اسرائیل عملیات‌های نظامی انجام دهند. نیدال نجم (Nidal Nijm) سازنده این بازی، هدف از ساخت آن را این‌گونه بیان داشت:

- من می‌خواهم از طریق بازی به جهان نشان دهم که مقاومت فلسطین هرگز تروریستی نبوده و نخواهد بود. همچنین می‌خواستم کلیشه نشان دادن اعراب و مسلمانان به عنوان تروریست را در بازی‌های ویدئویی بشکنم.

انتشار سومین شماره از مجله ترکی تیویالات با عنوان «دین و زندگی دیجیتال»

این مجله که از سوی دانشگاه سلجوق ترکیه منتشر می‌شود، در آخرین شماره خود نوشت:

- با توجه به اینکه تعداد مطالعات متمرکز بر موضوعاتی مانند دیجیتالی شدن و دین، اینترنت و مذهب، و رسانه‌های اجتماعی و مذهب در حال افزایش است، این شماره را به موضوع دین و زندگی دیجیتال اختصاص دادیم.

برخی از عناوین مقالات منتشرشده در این مجله عبارت‌اند از:
از انقلاب صنعتی تا انقلاب صنعتی چهارم، دیجیتالی شدن و وضعیت دین
در دنیای دیجیتالی؛

حریم خصوصی و زندگی خصوصی در دنیای مجازی؛
پست مدرنیسم، دیجیتالی شدن و دین داری؛
خوشنویسی اسلامی در رسانه های دیجیتال.

افزایش شمار
دانشجویان و
دانشگاه‌های عضو
شبکه دانشگاه‌های
مجازی جهان اسلام
دومین نشست کمیته

اجرای شبکه دانشگاه‌های مجازی جهان اسلام با دستورکار تصویب برنامه‌های جدید و هدف‌گذاری به‌منظور توسعه فعالیت‌های آینده، جذب اعضای جدید، تعیین پروژه‌ها، تقویت همکاری‌های مشترک میان دانشگاهی و کمک به خلق ارزش افزوده در کشورهای اسلامی، و نیز بررسی چالش‌ها و موانع همکاری‌ها، به میزبانی دانشگاه آنادولو در اسکی شهیر ترکیه برگزار شد.

در این نشست دبیرکل شبکه دانشگاه‌های مجازی جهان اسلام اعلام کرد:
در مدت هجده ماه تعداد دانشگاه‌های عضو از ۲۵ به ۵۰ دانشگاه و تعداد دانشجویان مجازی از هشت میلیون نفر به سی میلیون نفر افزایش یافته است.

اخبار دفتر

مطالعات اسلامی و ارتباطات حوزوی

رویدادهای دفتر مطالعات اسلامی و

ارتباطات حوزوی پژوهشگاه فضای مجازی

حجت الاسلام حاج حسینی: فضای مجازی فرصت ارزشمندی برای ترجمه فرهنگی به ارمغان آورده است. در نهضت ترجمه باید به ترجمه فرهنگی توجه شود.

بیستمین نشست از سلسله نشست‌های تخصصی «جشنواره ملی ترجمان فتح با محوریت الزامات و بسترهای توسعه نشر جهانی ادبیات مقاومت» با حضور حجت الاسلام رضا حاج حسینی، مدیر دفتر مطالعات اسلامی و ارتباطات حوزوی پژوهشگاه فضای مجازی، و دکتر مهدی مولایی، مدیر توسعه کسب و کارهای دیجیتال، در مرکز توسعه فرهنگ و هنر در فضای مجازی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی به صورت مجازی میزبان متخصصان، پژوهشگران و علاقه‌مندان این حوزه بود.

حجت الاسلام حاج حسینی، مدیر دفتر مطالعات اسلامی و ارتباطات حوزوی پژوهشگاه فضای مجازی در این نشست با بیان اینکه ترجمه درد و ساحت زبانی و فرهنگی صورت می‌گیرد و باید به ترجمه فرهنگی توجه شود، افزود:

■ در ترجمه زبانی، انتقال بسیاری از مفاهیم و نکات امکان‌پذیر نیست و مفاهیمی وجود دارد که به سادگی و صرفاً با برگرداندن زبان قابل انتقال نبوده، باید فرهنگی از مبدأ که حیطه‌ای گسترده دارد، رفتار مبتنی بر عقیده یک جامعه را منتقل کند. این امر کار ساده‌ای نیست و بسیار توسعه‌یافته‌تر از ترجمه‌های زبانی است و حتی گاهی می‌توان بدون تکلم ترجمه را انجام داد.

ظرفیت‌های منحصر به فرد فضای مجازی برای ترجمه مقاومت

مدیر دفتر مطالعات اسلامی و ارتباطات حوزوی پژوهشگاه فضای مجازی با بیان اینکه فضای مجازی، ظرفیتی بی‌بدیل و ارزشمند برای تحقق ترجمه فرهنگی به‌ارمغان آورده است، ادامه داد:

■ این ظرفیت ایجاد شده در طول تاریخ بی‌مانند است و فرصتی ایجاد کرده است تا نگرش، عقیده و فرهنگ خودمان را ترجمه کنیم. این ترجمه به معنای مقدمه توسعه فرهنگی است و ادبیات دفاع مقدس که تاکنون هم به دیگر کشورها، تشکّل‌ها و فرهنگ‌های دیگر نشر یافته، باید به شکلی گسترده‌تر و با وسعت بیشتری ترجمه شود.

وی افزود:

مقام معظم رهبری نیز در سخنرانی اخیرشان اشاره کردند و باید وارد جهاد تبیین شویم و جهاد تبیین به معنای ترجمه ادبیات، عقیده و خوراندن یک باور و فرهنگ به فرهنگ دیگر است. پیشنهادم این است در لیبیک به فرمایش مقام معظم رهبری و در راستای تحقق جهاد تبیین، نهضت ترجمه را در فضای مجازی توسعه ببخشیم.

ضرورت توجه به سایر ظرفیت‌های فضای مجازی

حجت‌الاسلام حاج‌حسینی با تأکید بر اینکه نهضت ترجمه در فضای مجازی نباید به آثار مکتوب و ادبیات محدود شود، ادامه داد:

- ترجمه را به ترجمه آثار مکتوب محدود نکنیم. در فضای مجازی، هر نوع تفکر دینی، انقلابی و سبک زندگی قابل ترجمه است و یک عکس‌نوشته، کلیپ تصویری یا محتوای هنری و قابل قبول، نوعی ترجمه به حساب می‌آید.
وی افزود:

- ترجمه را در فضای مجازی به تولید محتوا در این فضا محدود نکنیم. بسیاری از تفکرات و سبک‌های زندگی و ادبیات در قالب ارائه خدمات، زیرساخت‌ها و دیگر شکل‌ها انتقال پیدا می‌کند و سبک زندگی‌ها را تغییر می‌دهد. بسترها و ساختارهای فضای مجازی، بسیار متنوع است و شکل ارائه خدمات، یکی از قابلیت‌های فضای مجازی برای ترجمه و اثرگذاری است؛ تأثیر بالایی که می‌تواند حتی رفتار یک جامعه را تغییر دهد.

حجت‌الاسلام حاج‌حسینی با بیان اینکه برای ترجمه فرهنگ اسلامی و انقلابی به دیگر کشورها با فرهنگ‌ها و زبان‌های گوناگون، باید از سایر پلتفرم‌های ارائه خدمات و محصولات فضای مجازی نیز بهره ببریم، ادامه داد:

- در استفاده از پلتفرم خدمات به‌عنوان یکی از بسترهای پرظرفیت فضای مجازی، در حوزه کاستی‌های زیادی داریم و حتی دغدغه و توجهی به این رویکرد ترجمانی و گفتمانی نداریم؛ درحالی‌که فرهنگ ایشار، خانواده‌محوری، کمک به دیگران، انسانیت و بسیاری از دیدگاه‌های ارزشمند دیگر را که برخاسته از تفکر انقلاب اسلامی است، می‌توانیم در قالب پروتکل‌های فضای مجازی ترویج کنیم.

ضرورت حضور کنشگران فعال برای جهانی کردن پلتفرم‌های مقاومت در فضای مجازی

مدیر دفتر مطالعات اسلامی و ارتباطات حوزوی پژوهشگاه فضای مجازی، با اشاره به ضرورت استفاده از پروتکل‌های حضور در بسترهای جهانی گفت:

■ برای استفاده از بسترهای جهانی باید حضوری فعال داشته باشیم و سازوکارهای متناسب با فرهنگ خودمان را ایجاد کنیم. نیاز ما زمانی برآورده می‌شود که شبکه اجتماعی داشته باشیم که الزامات و پروتکل‌های آن از دل اسلام و انقلاب برآمده باشد. باید در این زمینه، کنشگران فعال و توانمند حضور داشته باشند و در این فضا نقش‌آفرینی اثربخشی ایفا کنند.

وی با بیان اینکه حوزه مدل‌های کسب و کار، پرداخت‌های مالی و سازوکارهای اقتصادی می‌تواند مبتنی بر الزامات و تفکرات اسلامی تعریف شود، افزود:

■ اگر افراد خلاق و توانمند به این عرصه نیز ورود پیدا کنند، در حوزه اقتضائات این فضا می‌توانیم موفقیت لازم را برای ترویج فرهنگ اسلامی، انقلاب و مقاومت بر بستر پلتفرم‌ها و نرم‌افزارهای بین‌المللی کسب کنیم.

انتشار شمارگان دو، سه و چهار خبرنامه عربی «اسلام و فضای مجازی»

دومین، سومین و چهارمین شماره خبرنامه عربی اسلام و فضای مجازی به همت واحد بین الملل دفتر مطالعات اسلامی فضای مجازی منتشر شد. این خبرنامه به بازتاب اخبار حوزه فضای مجازی اسلامی در حوزه‌های داخلی و خارجی و نیز اخبار دفتر می‌پردازد.

- برخی از عناوین مطالب این شماره‌ها از این قرار است:
- گزارشی از کتاب «وضعیت‌شناسی پژوهش‌های اسلامی رمزارزهای در جهان»؛
- پلن‌های دیجیتال، تغییر طبیعی منبر در جهان؛
- حمایت دولت مصر از فعالیت‌های مجازی دارالافتا؛
- پاسخ دارالافتای مصر به بیش از یک میلیون فتوا در فضای مجازی در سال ۲۰۲۰؛
- انقلاب در علوم اسلامی با استفاده از هوش مصنوعی؛
- امروز، گسترش افکار صحیح در فضای مجازی، جهاد حقیقی است؛
- برگزاری درس خارج فقه «حکمرانی فضای مجازی»؛
- همایش «رسانه علیه نفرت»؛
- معرفی دکتر هازیک محمد و ....

برای مشاهده خبرنامه‌ها به سایت: مکتب دراسات الفضاء الافتراضی الاسلامیة به آدرس اینترنتی <https://oisc-virtual.com/?lang=ar> مراجعه کنید.

The banner features a blue background with a network diagram at the top. It includes the following text and elements:

- Top right: Logos of the Islamic Consultative Assembly, the Islamic Republic of Iran, and the Islamic Consultative Assembly's Office for Information and Public Relations.
- Center: Title in Persian: «کرسی ترویجی، ارائه و نقد علمی مقالات ارائه شده در جشنواره حل مسائل کلیدی فضای مجازی چالش‌ها و فرصت‌های نظام امامت - امت سایبری».
- Bottom left: Two speakers: «حجت الاسلام حسینی» (Islamic Scholar Hosseini) and «حجت الاسلام مهدیزاده» (Islamic Scholar Mehdi-zadeh).
- Bottom right: Host: «دکتر سیدعلیر طباطبایی» (Dr. Seyyed-e-Ali Tabataba'i), with his affiliation: «معاونت علمی دانشگاه علوم قضایی و خدمات الکترونیک قضایی» (Scientific Office of the Judiciary and Electronic Judicial Services University).
- Bottom center: Date and time: «چهارشنبه، ۷ مهر ۱۴۰۰، ساعت ۱۲» (Thursday, 7th Mehr 1400, 12 o'clock).
- Bottom left: Website: «b2n.ir/310812».
- Bottom center: Note: «لینک ورود به نشست» (Link to join the session).

دومین کرسی ترویجی ارائه مقالات مرتبط با جشنواره بین‌المللی «دین و فضای مجازی»

این کرسی ترویجی، با ارائه دکتر سیدعلیرضا طباطبایی با موضوع «چالش‌ها و فرصت‌های نظام امامت سایبری» با نقد ناقدان محترم، حجت‌الاسلام ابوالحسن حسینی، کارشناس دفتر مطالعات اسلامی پژوهشگاه فضای مجازی و حجت‌الاسلام حسین مهدیزاده، کارشناس فرهنگستان علوم اسلامی در روز چهارشنبه هفتم مهر سال جاری برگزار شد.

**بررسی آثار نمایشی
مرتبط با فضای مجازی**

توسط:
**حجت الاسلام دکتر
سید محمد محسن میرمرشدی**
• دکتری فلسفه ریاضیات
• مدیر فضای مجازی مرکز رسانه و فضای مجازی حوزه علمیه

امنیت در فضای مجازی
هویت در فضای مجازی
هوش مصنوعی
سایبرورگ و...
Player number one ready
West world
Black mirror
Her...
زمان:
۲۱ ماهه ماه ۱۴۰۰ ساعت ۱۴ صبح

نکست به صورت حضوری و محدود و با رعایت شیوهنامه‌های بهداشتی در سالن همایش الجمن های حوزه برگزار خواهد شد.

در پایان دوره گواهی شرکت در سلسله فیلم نشست‌ها صادر می گردد.

به جهت کسب اطلاعات بیشتر
و ثبت نام به آدرس زیر مراجعه فرمایید.
@oisc_amuzesh

مرکز رسانه و فضای مجازی
حوزه علمیه قم

برگزاری دومین جلسه از سلسله فیلم نشست‌های مرتبط با فضای مجازی

دومین جلسه از سلسله فیلم نشست‌های مرتبط با فضای مجازی، با ارائه حجت الاسلام دکتر سید محمد محسن میرمرشدی، دکترای فلسفه معاصر و مدیر فضای مجازی مرکز رسانه و فضای مجازی حوزه علمیه، با موضوع بررسی آثار نمایشی مرتبط با فضای مجازی در دفتر مطالعات اسلامی و ارتباطات حوزوی پژوهشگاه فضای مجازی برگزار گردید.

حجت‌الاسلام میرمرشدی در این نشست، آثار نمایشی را در مواجهه با فضای مجازی به سه دسته تقسیم کرد و بیان داشت:

- دسته اول: آثاری که در جهت تبلیغ تکنولوژی و فضای مجازی است.
- دسته دوم: آثار خنثی که فضای مجازی را نه تأیید و نه رد می‌کند، بلکه در حاشیه داستان در حال پرداختن به فضای مجازی است.
- دسته سوم: آثاری که به‌صراحت با فضای مجازی، تکنولوژی جدید، دیتابیس و اطلاعات مواجهه منتقدانه دارد و بیشتر به جنبه انتقادی می‌پردازد. جالب این است که بیشترین و باکیفیت‌ترین آثار نمایشی که در حوزه فضای مجازی ساخته شده، به‌ویژه در بحث هوش مصنوعی و سایبورگ، غالباً با رویکردی انتقادی است. کارگردان معروفی همچون اسپیلبرگ، چند اثر انتقادی در خصوص فضای مجازی، هوش مصنوعی و سایبورگ دارد.

استاد میرمرشدی در ادامه گفت:

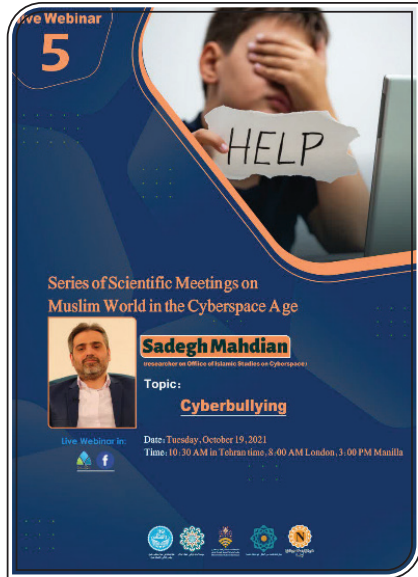
- همین سریال «بلک میورور» که کارگردانان و نویسندگان برجسته‌ای دارد، جایزه امی بهترین سریال را در یکی از سال‌ها گرفته است؛ یعنی از لحاظ ساخت و پرداخت بسیار قوی‌ای است.

وی افزود:

- خاستگاه فضای مجازی و تکنولوژی، غرب است و آن‌ها بیشتر از ما منتقد فضای مجازی هستند و نگرانی بیشتری درباره آسیب‌های آن دارند، ولی ما تصور می‌کنیم تنها منتقدان این فضا، ما هستیم که از دیدگاه اسلامی آن را نقد می‌کنیم. این در حالی است که ما در این زمینه، نه آثار نمایشی خوبی تولید کرده‌ایم و نه به اندازه غرب آسیب‌شناسی گسترده‌ای انجام داده‌ایم.

برگزاری پنجمین نشست از سلسله نشست های علمی «جهان اسلام در عصر فضای مجازی» با موضوع «مزاحمت سایبری»

پنجمین نشست از سلسله نشست های علمی فضای مجازی با تمرکز بر موضوع «مزاحمت سایبری» به همت دفتر مطالعات اسلامی و ارتباطات حوزوی و به صورت مجازی و به زبان انگلیسی برگزار شد.

صادق مهدیان، پژوهشگر دفتر مطالعات فضای مجازی در این نشست به تعریف مزاحمت سایبری پرداخت و گفت:

- «مزاحمت سایبری» فعالیتی است که با استفاده از ابزار دیجیتال، مانند تلفن همراه، رایانه و تبلت انجام می پذیرد که شامل ارسال یا به اشتراک گذاری مطالب منفی، مضر، دروغ و شایعه پراکنی برضد شخص دیگری می شود. شایع ترین مکان هایی که در آن ها آزار و اذیت سایبری رخ می دهد، عبارت اند از:
  ۱. رسانه های اجتماعی مانند فیس بوک، اینستاگرام، اسنپ چت و تیک تاک؛
  ۲. برنامه های پیام رسانی در دستگاه های تلفن همراه یا رایانه لوحی؛
  ۳. پیام های فوری، پیام های مستقیم و چت آنلاین از طریق اینترنت؛
  ۴. انجمن های آنلاین و اتاق های گفت وگو؛
  ۵. بازی های آنلاین.

استاد مهدیان به راه‌های پیشگیری از مزاحمت سایبری و مقابله با آن پرداخت و موارد ذیل را از مهم‌ترین عوامل پیشگیری برشمرد:

۱. بالا بردن سواد رسانه‌ای والدین و آگاهی دیجیتالی آن‌ها: از آخرین برنامه‌ها، سیستم‌عامل‌های رسانه‌های اجتماعی دیجیتالی استفاده شده از سوی کودکان و نوجوانان مطلع باشید. نوجوان خود را در سایت‌های رسانه‌های اجتماعی دنبال کنید یا با او دوست شوید یا از بزرگ‌سالان مورد اعتماد دیگری بخواهید این کار را انجام دهند. برای این کار از برنامه‌ها و نرم‌افزارهای مانیتورینگ دیجیتالی استفاده کنید.

۲. وضع قوانین برای نوجوانان، درباره رفتار و محتوای دیجیتالی مناسب: با فرزند خود صحبت کنید؛ زیرا سبب ایجاد حس اعتماد متقابل می‌شود. با فرزندتان خود درباره تجربیات دیجیتالی آن‌ها دوستانه صحبت کنید تا خطرهای احتمالی آزار و اذیت سایبری را متوجه شوند و روش مقابله با آن را بیاموزند.

صادق مهدیان در پایان به اقدامات عملی در صورت وقوع آزار سایبری نیز اشاره کرد و برخی از آن‌ها را برشمرد:

۱. اگر علایم هشدار دهنده‌ای مبنی بردستن کودک در آزار سایبری مشاهده کردید، اقدامات لازم را برای بررسی رفتار دیجیتالی آن کودک انجام دهید.

۲. با فرزند خود صحبت کنید و با پرسیدن برخی سؤالات از او، به این مطلب پی ببرید که چه اتفاقی افتاده، چگونه شروع شده و با چه کسی درگیر شده است.

۳. گزارش مزاحمت سایبری را به نهادهای مربوطه، مانند ارائه‌دهندگان خدمات آنلاین و پلیس ارسال کنید.

برگزاری یازدهمین
فیلم نشست با موضوع
«امنیت سایبری و
دارک وب» همراه با
اکران فیلم «غیردوستانه:
دارک وب»

یازدهمین فیلم نشست با
موضوع «امنیت سایبری و
دارک وب» همراه با اکران فیلم
«غیردوستانه: دارک وب» با
حضور حجت الاسلام دکتر
انبیائی، دکترای فلسفه دین

و عضو شورای فکری دفتر مطالعات اسلامی پژوهشگاه فضای مجازی، دکتر
محمداسماعیل حسنی، دکترای ریاضیات و کارشناس دفتر مطالعات اسلامی
پژوهشگاه فضای مجازی برگزار شد.

ابتدای نشست، حجت الاسلام دکتر محسن انبیائی به بیان تغییرات
مؤلفه‌های امنیت برای کشورها و افراد مختلف پرداخت و بیان کرد:

- با اندکی بررسی در فضای بین الملل، متوجه می شویم که مقوله امنیت و اساساً تعاریف آن تغییر کرده است. مؤلفه‌های امنیت برای کشورها در عصر کنونی متفاوت تر از قبل شده است و دیگر نمی توان با نگاه سنتی، حافظ امنیت جامعه بود. فضای مجازی درحالی که امکانات فراوانی را برای ایجاد امنیت برای کشورها ایجاد کرده، ضد خودش را نیز پدید آورده و امنیت کشورها را دچار چالش کرده است.

یازدهمین فیلم نشست با موضوع:
امنیت سایبری و دارک وب
همراه با اکران فیلم «غیردوستانه: دارک وب»

زمان:
شنبه ۱۴ آبان ۱۴۰۰
ساعت ۱۲:۱۵ (بده از نماز ظهر و عصر)

مکان:
نشست بینه سمینار حسینوری و
مجلای مرکز مجازی

با حضور:
دکتر محمداسماعیل حسنی
دکترای ریاضیات و کارشناس دفتر مطالعات
اسلامی پژوهشگاه فضای مجازی

با ارائه:
حجت الاسلام دکتر محسن انبیائی
دکترای فلسفه دین و عضو شورای فکری
دفتر مطالعات اسلامی پژوهشگاه فضای مجازی

لینک ورود به بخش زنده
www.bzn.ir/310812

ما را در اینستاگرام دنبال کنید:
@oisic_majazi

گروه تخصصی
پژوهش‌های کاربردی
پژوهشگاه فضای مجازی

وی در ادامه به اهمیت بازتعریف مؤلفه‌های امنیت پرداخت و افزود:

■ در کوچک‌ترین صحنه‌هایی که در زندگی آینده خواهیم داشت، به بازتعریف مؤلفه‌های امنیت خودمان نیازمندیم که عدم توجه به این موارد، مشکلات حادی را برای نوجوانان و خانواده‌ها به وجود می‌آورد. مثلاً مسئله فیشینگ که به صورت متعدد اتفاق می‌افتد که البته درصد آمار فیشینگ نسبت به جرائم دیگر، سه‌دهم درصد است یا مثلاً عدم توجه کاربران به اشتراک‌گذاری تصاویر و اطلاعات شخصی خود که باعث ایجاد مشکلات متعددی برای خود و خانواده‌هایشان شده است.

در ادامه، دکتر محمد اسماعیل حسنی به بیان نکات فنی فیلم پرداخت و گفت:

■ از جمله نکات آموزشی فیلم این است که در بدو خرید لپ‌تاپ، اطلاعات قبلی را کاملاً فرمت کنید و رمزی استفاده کنید که در صورت دزدیده شدن، به راحتی قابل کشف نباشد.

وی گفت:

■ در این فیلم اشاره‌ای نیز به درروم می‌کند. درروم، اصطلاحی است که برای اتاق‌های شکنجه، قتل، تجاوز یا هر عمل خلاف قانون و غیراخلاقی دیگری در مقابل دوربین برای پخش زنده یا غیرزنده با هدف کسب درآمد از تماشاگران یا هر هدف دیگری مثل لذت، گفته می‌شود. اینکه درروم واقعی است یا نه، معلوم نیست.

دکتر حسنی در ادامه به توضیح دارک‌وب و بستری جرم‌افزایی آن پرداخت. وی بیان داشت:

■ دارک‌وب یا وب تاریک، بخش کوچکی از دیپ‌وب یا وب پنهان است. دارک‌وب در واقع شبکه‌ای است که برای ناشناس ماندن کاربر در محیط اینترنت به کار می‌رود و در دسترس عموم نبوده، بیشتر برای مقاصد غیرقانونی و کلاه‌برداری مورد استفاده قرار می‌گیرد. همچنین برپایه شبکه‌ای از سرویس‌دهنده‌ها (سرورها) بنا می‌شود و می‌تواند داده‌هایی از کاربران، مانند موقعیت مکانی و

نشانی آی پی را پنهان کند. در این صورت، مبدأ و مقصد پیام پنهان می شود که این بستر، بستر جرم افزایی است.
دکتر حسنی گفت:

- دارک وب از لحاظ فنی، شبکه پیچیده ای نیست و اطلاعات خاصی هم ندارد. این فضا بیشتر به علت افسانه سرایی و خیال پردازی برخی کاربران سایبری معروف شده است، نه بابت کارکرد حقیقی آن. در واقع در حوزه تخصصی هک از جایگاه پایینی برخوردار است. یکی از مصادیق ملموس و محسوس دارک وب، تلگرام است که در آن، هویت و موقعیت مکانی پنهان است.

گفت و گوی اختصاصی دفتر مطالعات اسلامی و ارتباطات حوزوی پژوهشگاه فضای مجازی با دکتر سحر خمیس

محمود رفیعان، پژوهشگر دفتر مطالعات اسلامی و ارتباطات حوزوی پژوهشگاه فضای مجازی، طی گفت و گویی اختصاصی با خانم دکتر سحر خمیس، استاد

دانشگاه مرینند آمریکا و پژوهشگر بین‌المللی مطالعات رسانه و فضای مجازی، به طرح پرسش‌هایی در حوزه آینده حکمرانی فضای مجازی، چالش‌های فضای مجازی در جوامع مسلمانان و خانواده پرداخته است.

دکتر سحر خمیس، استاد دانشگاه مرینند آمریکا، یکی از پژوهشگران شاخص بین‌المللی در زمینه اسلام و فضای مجازی به‌شمار می‌آید. او که اصالتاً مصری است، آثار پژوهشی خود، یعنی بیش از نود مقاله علمی را به زبان انگلیسی نگاشته است. شاخص استنادی وی ۱۷۵۰ است و این نشان از آن دارد که خمیس، استادی شناخته‌شده در بین پژوهشگران دانشگاهی است و به آرا و دیدگاه‌های او استنادات فراوانی شده است. سحر خمیس مدرک کارشناسی ارشد خود را در سال ۱۹۸۹ از دانشگاه آمریکایی قاهره در رشته ارتباطات جمعی دریافت و در سال ۲۰۰۰ موفق به دریافت مدرک دکترای خود از دانشگاه منچستر انگلستان شد. او از سال ۲۰۱۴ تاکنون، دانشیار گروه ارتباطات دانشگاه مرینند آمریکا است و از ۲۰۰۴ تا ۲۰۰۷ در دانشگاه دوحه قطر تدریس کرده است. خمیس حضور مؤثری نیز در رسانه‌های مختلف سمعی بصری دارد و بارها با شبکه‌های مختلف بین‌المللی مصاحبه کرده است. دکتر سحر خمیس بیش از ۲۵ مقاله در حوزه «مسلمانان و فضای مجازی» نگاشته، که برخی از آن‌ها بدین قرار است:

- حوزه عمومی آنلاین در خلیج فارس: مسابقه، خلاقیت و تغییر؛
- جهاد الکترونیکی «مسلمانان» آمریکایی: اسلام‌هراسی در دوران ترامپ؛
- اینترنت و پویایی ارتباطات جدید در میان مسلمانان دیاسپوریک: فرصت‌ها، چالش‌ها و پارادوکس‌ها؛
- بررسی فعالیت‌های سایبری و تحول سیاسی مداوم: کشورهای مصر، بحرین و تونس؛
- نقش فیسبوک در انتخابات مصر: چارچوب‌بندی برای انتخابات ریاست جمهوری سال ۲۰۱۲.

برای مشاهده متن این گفت‌وگو به سایت پژوهشگاه فضای مجازی به آدرس <http://csri.majazi.ir> مراجعه کنید.

برگزاری نخستین نشست از سلسله نشست‌های «حکمرانی و بازی‌های رایانه‌ای» با موضوع «چیستی و ضرورت حکمرانی بر/در/با بازی‌های رایانه‌ای»

به گزارش روابط عمومی پژوهشگاه فضای مجازی، سید ابوالحسن فیروزآبادی در نخستین نشست از سلسله نشست‌های «حکمرانی و بازی‌های رایانه‌ای» با موضوع «چیستی و ضرورت حکمرانی بر/در/با بازی‌های رایانه‌ای» اظهار کرد:

- آمارها اهمیت بازی‌ها و تأثیر آن را بر اقتصاد نشان می‌دهد؛ چراکه اقتصاد بازی هادر دنیا ۱۵۹ میلیارد دلار و اقتصاد هالیوود در حدود ۴۵ میلیارد دلار است.

وی با تأکید بر اینکه فضای مجازی، فضایی فراهم می‌کند که برای نخستین بار بشر بدون اجازه می‌تواند خدمتی، از جمله خدمت اطلاع‌رسانی یا سرگرمی را بچشد، تصریح کرد:

این خصلت، درحقیقت باعث شده بسیاری از پدیده‌ها به دلیل موانع زمان و مکان در این فضا محقق شود.

فیروزآبادی افزود:

در گذشته تنوع بازی وجود نداشت، اما اکنون شرایط درباره بازی‌ها متفاوت شده و بخش مهمی از اکوسیستم بشر را تشکیل داده و درحقیقت، فضای حقیقی و مجازی با هم درآمیخته است. این در حالی است که فضای مجازی، ادامه فضای فیزیکی است و در صورت فقدان این فضا، بقای فضای مجازی نیز از بین خواهد رفت.

حکمرانی و بازی‌های رایانه‌ای
با موضوع:
چستی و ضرورت حکمرانی بر/در بازی‌های رایانه‌ای

با حضور:
دکتر سید ابوالحسن فیروزآبادی
* عضو هیأت علمی و رئیس مرکز فضای مجازی

زمان:
یکشنبه، ۹ آبان ماه ۱۴۰۰ ساعت ۱۰ تا ۱۲

انجمن‌ها: انجمن پژوهش‌های اسلامی در فضای مجازی
@ajoc_amuzesh

موسسه امام خمینی (ره) قم
موسسه تخصصی حکمرانی و ارتباطات حوزوی

رئیس مرکز ملی فضای مجازی با بیان اینکه همه مطالب در فضای فیزیکی به بازتعریف نیاز دارد، اظهار کرد:

یکی از وظایف حوزه‌های علمیه، بازتعریف مفاهیم در بازی هاست و باید این تعریف انجام شود تا فهم مشترک بین‌آذهانی صورت پذیرد.

- وی برتعریف چستی بازی ها که کار بسیار دشواری است، تأکید و تصریح کرد:
- بازی ها دربردارنده شاخصه هایی منحصر به فرد، از جمله شاخصه آموزش، تبلیغ، رسانه، زیست و سبک زندگی است.
- وی در ادامه به تبیین مفهوم حکمرانی پرداخت و افزود:
- خلق فضای جدید از کنار حاکمیت رخ می دهد. حاکمیت به دنبال پیاده کردن هنجارهایی است که مستقل از حکومت ها و قدرت عرفی است.
- دبیر شورای عالی فضای مجازی با بیان اینکه در حال حاضر، ۹۵ درصد از بازی ها و ۱۰۰ درصد سخت افزارها، خارجی است، افزود:
- باید در حکمرانی مشارکت فعال داشته باشیم. طبق آمار در حکمرانی فضای مجازی، مصرف کننده هستیم؛ این در حالی است که حکمرانی بر فضای مجازی، اعمال حاکمیت است و باید از نقاط ضعف استفاده کنیم.
- فیروزآبادی بازی بازی را تنها فرصت طلایی برای ایجاد تغییر، زبان و فرهنگ ملی دانست و گفت:
- یکی از چالش ها تفاوت با سایر کشورها است و در این چالش جهانی باید این روند را اصلاح کرد موضوع سیاست نیست بحث اختلاف فاحش در فرهنگ است و باید روی این موضوع تمرکز کرد.
- وی به چرایی پیشرفت کشورها در صنعت بازی پرداخت و گفت:
- کار بازی، چندرشته ای بوده، هنر، تکنولوژی و مسائل اجتماعی (فهم اجتماعی) را دربرمی گیرد. نظام غربی، بازی را ناظر به این مشخصات می سازد تا بتواند پول بیشتری از جیب مردم خارج کند که این مسئله در ایران بسیار ضعیف است؛ در حالی که کشورهای مختلف، رشته های دانشگاهی در خصوص بازی ها دارند و تخصصی روی آن کار می کنند.

انتشار دومین شماره
خبرنامه انگلیسی
«اسلام و فضای مجازی»
دومین شماره خبرنامه انگلیسی
اسلام و فضای مجازی، به همت
واحد بین الملل دفتر مطالعات
اسلامی فضای مجازی منتشر
شد. این خبرنامه به بازتاب
اخبار حوزه فضای مجازی
اسلامی در حوزه‌های داخلی
و خارجی و نیز اخبار دفتر
می‌پردازد.

برخی از مطالب این شماره از این قرار است:

امروز، گسترش افکار صحیح در فضای مجازی، جهاد حقیقی است؛
بیانیه دفتر امور مذهبی ترکیه درباره سانسور در شبکه‌های اجتماعی؛
برگزاری درس خارج فقه «حکمرانی فضای مجازی»؛
همایش «رسانه علیه نفرت».

برای مشاهده خبرنامه، به سایت پژوهشگاه فضای مجازی به آدرس <http://94249/csri.majazi.ir/elib> مراجعه کنید.

مرکز ملی فضای مجازی
پژوهشگاه و فضای مجازی
دفتر مطالعات اسلامی و ارتباطات حوزه‌ای

**شبکه‌های اجتماعی پژوهش محور؛
غفلت‌ها و فرصت‌های فراروی حوزه‌های علمیه**

توسعه:
حجت الاسلام محمود رفیعان
کارشناس دفتر مطالعات اسلامی پژوهشگاه فضای مجازی

سه شنبه / ۱۱ آبان / ۱۴۰۰ / ساعت ۱۲:۳۰

اینک رویداد به پهنی زنده
www.b2n.ir/310812

@oisc_majazi

برگزاری نشست دانش افزایی «بررسی شبکه‌های اجتماعی پژوهش محور؛ غفلت‌ها و فرصت‌های فراروی حوزه‌های علمیه»

ابتدای نشست، حجت الاسلام
محمود رفیعان به بیان هدف
برگزاری از این نشست پرداخت
و گفت:

- هدف از برگزاری این نشست،
بررسی ضرورت و چگونگی

نشر آثار پژوهشی اسلامی در شبکه‌ها و فضای مجازی علمی دنیاست که
سبب نشر علوم اسلامی نیز می‌شود.

وی در تبیین ضرورت و اهمیت پرداختن به این مسئله در حوزه علمیه،
به بررسی مصداقی چند تن از اندیشمندان بین‌المللی مبادرت ورزید که
شاخص استنادی مقالات و آثار پژوهشی قابل توجهی دارند. وی افزود:

- متأسفانه ما هیچ اندیشمند حوزوی را نداریم که در این زمینه موفقیتی کسب
کرده باشد و به‌رغم تولید آثار فاخر علمی، این تولیدات نتوانسته‌اند در معرض
دید پژوهشگران بین‌المللی قرار بگیرند.

کارشناس بخش بین‌الملل دفتر مطالعات اسلامی، در ادامه به تبیین
راهکارهای لازم برای بهتر دیده شدن آثار علمی اسلامی در فضای علمی
بین‌الملل پرداخت. وی در این بخش با مقایسه تطبیقی بین رتبه

سایت‌های منتشرکننده مقالات علمی ایران در الکسا (پایگاه رتبه‌بندی سایت‌های جهان براساس تعداد بازدید کاربران)، با سایت‌های معتبر بین‌المللی همت گمارد.

در این میان، سایت www.linkedin.com در رتبه ۴۹، سایت researchgate.net در رتبه ۲۱۹ و سایت academia.edu در رتبه ۴۴۱ جهان قرار دارد. در طرف مقابل، سایت‌های معتبر ایرانی منتشرکننده آثار پژوهشی در ایران، دارای رتبه‌های ذیل هستند: سایت سیویلیکا civilica.com رتبه ۱۰۳۹۱، پایگاه مرکز اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی sid.ir رتبه ۱۲۰۹۴ و پرتال جامع علوم انسانی ensani.ir رتبه ۱۵۶۰۴ را به خود اختصاص داده‌اند. نگاه اجمالی به این رتبه‌بندی، نشان می‌دهد که امکان دیده شدن آثار پژوهشی اسلامی منتشرشده در ایران چقدر ناچیز است. پس برای اینکه آثار علمی حوزوی دیده شود، چاره‌ای جز انتشار آن‌ها در شبکه‌های اجتماعی علمی شاخص، مانند آکادمیا و ریسرچ‌گیت نیست.

وی در پایان افزود:

- شبکه‌های اجتماعی پژوهش‌محور نیز برپایه شبکه‌های اجتماعی عمومی راه‌اندازی شده‌اند و سازوکاری شبیه به همان دارند و تفاوت عمده آن، در تخصصی بودن آن است. در شبکه‌های اجتماعی علمی می‌توان به جای دنبال کردن هنرمندان، ورزشکاران و دوستان، فعالیت‌های تحقیقاتی اساتید دانشگاهی و محققان برجسته را دنبال کرد. این مسئله باعث می‌شود در جریان آخرین دستاوردهای تحقیقاتی در حوزه‌های مشخص و موردعلاقه قرار گرفت.